

A kelet-németországi területek konvergenciája a 2017-es választások tükrében

BANOS BENJÁMIN

Előzmények

Bevezetésképpen szeretném bemutatni Németország történetét nagyvonalakban 1945 és 1990 között. A második világháború – a nagy háborúhoz hasonlóan – nem kedvezett Németországnak, sőt még nagyobb csapást kellett elszenvednie. A hitleri berendezkedés elég mély sebet okozott a társadalomnak. A háború utáni rendezéskor, még nem is létezett, mint önálló szuverenitás, többszörösen megszállt és feldarabolt háborús bűnös volt.

1949-ben jön létre a két Németország: a Német Szövetségi Köztársaság 12 nyugati tartománnyal és amerikai, angol, francia megszállási övezettel; illetve a Német Demokratikus Köztársaság 5 keleti tartománnyal szovjet uralom alatt. Az NSZK is csak 1955 májusában nyerte vissza a szövetségesek által engedélyezett korlátozott szuverenitását, de az enyhülési folyamatok „*benne voltak levegőben*”, hiszen a nyugati országrészt ezzel egyidejűleg fel is vették a NATO-ba. Ezzel párhuzamosan az NDK a Varsói Szerződés tagállamává vált, majd az 1961 augusztusától felállított berlini fal teljesen elvágtá egymástól a két területet. A két országrész az okkupáció után teljesen más utat kezdett el bejárni: míg nyugaton a kapitalista modell és demokratikus berendezkedés legjobb formáját próbálták meghonosítani, illetve a társadalmat ehhez hozzászoktatni, addig keleten a többi poszt-szocialista országhoz hasonlóan a szovjet gazdasági modellel erőszakolták rá ezen társadalmakra és sikerült lezüllesztetni közel a kelet-közép-európai országok fejlettségi szintjére.¹

Helmut Kohl² német kancellár remekül felismerte, hogy Mihail Gorbacsov szovjet pártfőtitkár hajlik az újraegyesítés gondolatára. Ugyanez a helyzet nem mondható el az Egyesült Királyságról és Franciaországról, akiknek vezetői megpróbálták az újraegyesítést megakadályozni. 1990. október 3-án meg is történik a két ország egyesítése, Helmut Kohl, mint az „*egyesítés atyja*” bevonult a német históriába. Jogi szempontból a nyugati állam annektálta az NDK-t, így az egyesült német állam gyakorlatilag megegyezik az NSZK-val: hivatalos neve ugyanúgy *Bundesrepublik Deutschland*, jelképei, jellegzetességei is nagyrészt az egykori Nyugat-Németországgal egyeznek meg.

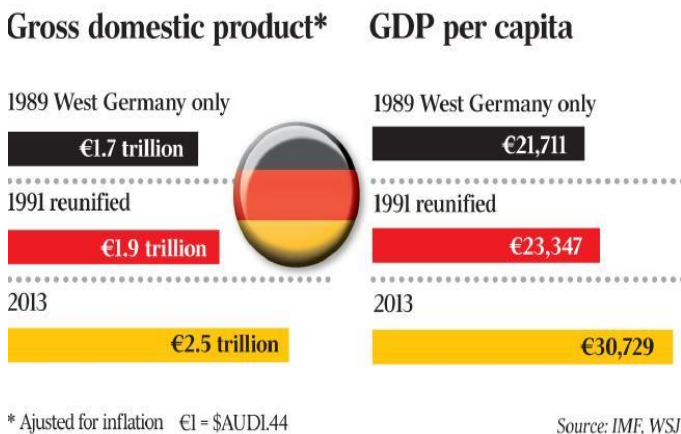
Általános és német specifikus gazdasági mutatók

A gazdasági nehézségek főként abból fakadtak, hogy az NDK a többi szovjet típusú gazdasági modellt alkalmazó országhoz képest nagyon alacsony termelékenységi mutatóval rendelkezett, és a gazdasági szerkezet is

¹ WINKLER 2005.

² Helmut Kohl (1930–2017), a leghosszabb ideig hivatalban lévő kancellár.

egészségtelen képet mutatott: hatalmas mamutvállalatok gyenge teljesítménnyel. Ezzel szemben a nyugati világban elkezdődött a világkereskedelem liberalizálás, s míg ebből Kelet-Európa kimaradt, addig az NSZK Nyugat-Európa fő motorjává vált, valamint Japánnal karöltve az újjáépítésre kapott pénzekből olyan teljesítményt produkáltak, hogy mind fejlettségben, mind pedig termelékenységben az USA hegemon szerepét „veszélyeztették”.

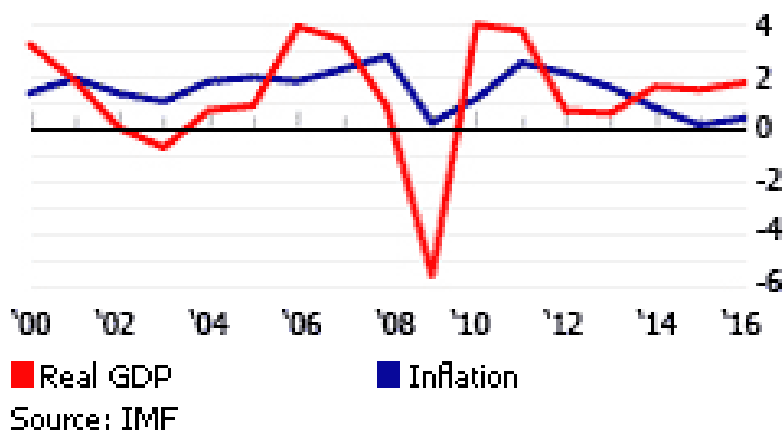
1. ábra

Az újraegyesítés következtében a német egy főre eső GDP 23.300 euró volt (ebből az NSZK több mint 21.000 eurót tett ki!), 2013-ban ugyanez a mutató már 30.000 felett járt (1. ábra). De érdemes az adatokat – mint minden esetben – cizelláltabban elemezni, ugyanis a legfejlettebb régió (Hamburg) és a legkevésbé fejlett (Mecklenburg-Vorpommern) közötti különbségnél a szorzó mértéke majdnem két és félszeres, sőt Mecklenburg-Vorpommern egy főre jutó bruttó hazai termék adata az átlagtól is 10.000 euró/fő elmarad. Ezen adatokat elemezve nem túl meglepő, hogy a kohéziós források túlnyomó része ezekbe a tartományokba áramlik: Mecklenburg-Vorpommern, Thüringen, Sachsen-Anhalt, Brandenburg, Sachsen.

A német árszínvonal hagyományosan nagyon alacsony (2. ábra), ami történelmi okokra vezethető vissza. A német köztudatban a mai napig él az a – véleményem szerint hibás – elgondolás, hogy Adolf Hitler a hiperinfláció következtében jutott hatalomra. Gazdaságtörténészek már bebizonyították, hogy az 1929-es Nagy Világválság ortodox-konzervatív kezelése nyomán kialakult deflációs nyomás volt az a gazdasági ok, amiért ez megtörténhetett (ha már gazdasági okokat keresünk). Ebből kifolyólag a német inflációt féken kell tartani, mert ezzel akár választást is el lehet bukni. E berögzült és hibás német álláspont a 2008 őszi kirobbant pénzügyi válságkezelésében is megmutatkozott: az Európai Unióban sokkal inkább elhúzódott a válság, melynek álláspontom

szerint egyik oka, hogy az European Central Bank (EKB)³ a Deutsche Bank mintájára működött, és nem rendelkezett a végső hitelező és korlátlan pénzkibocsátás funkciójával. A 2008-as pénzügyi válság idején is inkább deflációs nyomás fenyegetett és nem az elszabaduló infláció, mivel a növekvő munkanélküliség és lecsökkent termelékenység miatt nem is lehetett gyorsuló inflációra számítani. Ezzel szemben a Federal Reserve (FED)⁴ felvállalta a Lehmann-Brothers csődje után a végső hitelező és korlátlan pénzkibocsátó szerepet. Míg a FED középpontjában az árfolyam stabilitásának a biztosítása áll, addig az EKB-nak a fentebb említett okokból az árszínvonal megőrzése a fő funkciója. Az Unióban a válság okaként a szuverén adósság megduzzadását szokták említeni, miközben megoldásként a nagy adósságokat próbálták egyazon időben szinkronba igazítani, azonban ez nem feltétlenül bizonyult megfelelő lépésnek. Habár így rövid távon javulhat az egyensúly, de ha mindenki egyszerre megtakarít és adósságot redukál (a legfőbb komplikáció, hogy nem koordináltan történtek meg a korrekciók), akkor abból zsugorodás lesz és megállíthatatlan lefelé tartó spirál alakul ki. Ha valamelyik ország megtakarít, akkor egy másik országnak ugyanannyival többet is kell költenie, hogy ne következzen be recesszió. Ma már elmondható, hogy az Unió gyors eredményeket ígérő „gyógykezelése” nem hozta a várt eredményeket, és csak elmélyítette a visszaesést.

Real GDP Growth & Inflation (%)

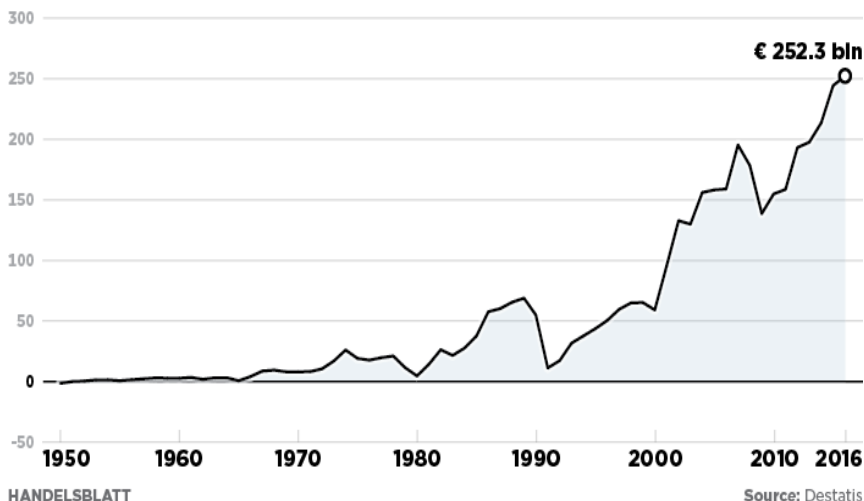
2. ábra

³ Európai Központi Bank.

⁴ Az Amerikai Egyesült Államok központi bankja.

Germany's Surging Trade Balance

Yearly trade balance, in € bln

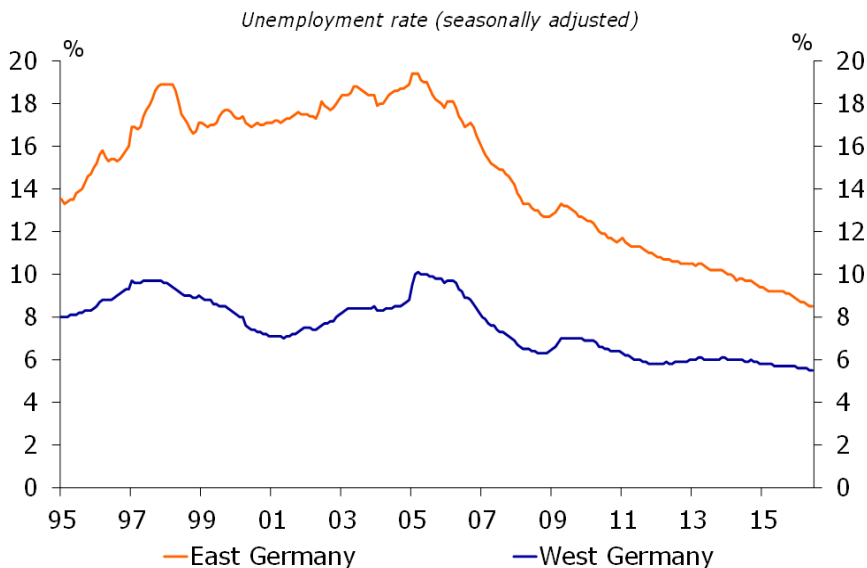

3. ábra

Donald Trump amerikai elnök Kína után Németországot is megvádolta a devizamanipulációval. Németország költségvetése óriási szüficcittel rendelkezik, ami Európa gyengébb gazdaságaira nézve kedvezőtlen hatású. Olyannyira magas Németország exportbevétele, hogy (arányaiban) még Kínáénál is nagyobb, miközben a német gazdaság alig harmada a kínainak. Tankönyvi modell szerint: a többletbevétel hatására a valutának erősödnie kellene, aminek hatására az export ár-versenyképessége csökken, azonban nemzeti valuta hiányában ez nem tud megvalósulni. Hiába használ eurót az ország, az eurózóna exportteljesítménye jóval kisebb, mint a német gazdaság export-produktivitása. Az euró gyengeségéhez az EKB túlzottan laza monetáris politikája is nagyban hozzájárul, a kvázi alulértékelt valután a németek sokat nyerne. Azonban ez nem a Trump által említett, színpalak mögött történő mesterkedés következtében következhet be, hanem, azoknak a strukturális reformoknak köszönhető elsősorban, amit Németország a '90-es években hajtott végre – és ezt a konjunkturális helyzetet Németország ki is használja. Ennek ékes bizonyítéka, hogy ez a kereskedelmi többlet már a 2000-es évektől megfigyelhető (3. ábra), nem napjaink következménye!⁵ Az euró használatának ez az egyik legnagyobb problémája, ugyanis a monetáris unión belül csak nominális szinten szűnik meg az árfolyamkockázat, vagyis a tagállamok fejlettségbeli és makrogazdasági

⁵ Az első német szüfficit államháztartás 2002-ben következett be. A kellő ismeret hiánya vezethet oda minket, ha elfogadjuk, hogy ezt az ún. „mestertervet” a németek majd másfél évtizeden keresztül öltötték ki és valósították meg.

eltérései felerősíthetik a reálárfolyamokban – azaz, az inflációval korrigált „nemzeti” árfolyamokban – a különbségeket. Ha például egy tagországban magasabb az infláció, azonban a termelékenysége nagyságrendekkel kisebb mint Németországban, akkor az adott „nemzeti” euró reálértéken szükségszerűen felértékelődik, így tovább rontva az adott ország külpiazi versenyképességét. Ellenben ennek pont az ellenkezője történik a „német” euróval, tovább növeli a német gazdaság egyébként is erős versenyképességét.⁶

4. ábra

A munkanélküliségi adatokat elemezve, mint sok más mutató esetében, a volt NDK területei jóval alulteljesítettek, de a fiskális ösztönzők és a kohéziós források révén nagy volumenű javulás tapasztalható. A friss adatok szerint a nyugati és keleti tartományok munkanélküliségi rátái között kb. 2% eltérés mutatkozik (4. ábra).⁷ Ezenkívül még megemlíthető egy nagyon fontos makrogazdasági mutató, a Credit Default Swap (CDS)⁸, azaz az országkockázati indexszám. Az 5. ábra jól példázza nekünk a német 10 éves állampapírok hozamait, hogy mennyire olcsón lehet a német államot finanszírozni. A diagram ellenpéldaként szemlélteti Görögország negatív precedensét. Ezenfelül, hogy

⁶ DOBOZI 2017.

⁷ Minél kisebb a mutató, egyre nagyobb eredményességet jelez országonként.

⁸ Magyarul CDS-felárnak, illetve országkockázati mutatónak is nevezik. A mutatószám fogalmáról bővebben lásd: <https://elemzeskozpont.hu/cds-jelentese-fogalma-cds-felar-grafikon-magyarorszag> (Letöltés: 2018.03.12.)

tovább érzékeltessem, hogy mennyire etalon ez a német adat: Magyarország és az USA esetében ez az érték 2–3% között mozog.

5. ábra

Az Unió kohéziós források felhasználásának tapasztalatai

a, korábbi periódusok

Általánosságban elmondható a kohéziós periódusok elemzésénél, hogy volt egy uniós célmeghatározás és annál egy sokkal precízebb német prioritás. A 2007–2013 periódus eredményei a következők voltak: 88000 munkahely teremtése; 6500 új vállalkozás és új vállalat támogatása; 5900 projekt támogatása a megújuló energia területén. Ezenkívül az Európai Szociális Alap számos intézkedés pénzügyi eszközeit biztosítja, mint például foglalkoztatási készség növelésére irányuló lépések, valamint a fiatal munkavállalók és a tartós munkanélküliek képzéseinek támogatása. Mindezek hozzájárulnak a szegénység leküzdéséhez Németországban, és ezek elősegítik a nemek közötti egyenlőséget is. Összesen több mint 4,3 millió ember vett részt az ESZA intézkedéseiben. A fentebb leírt okok miatt a kohéziós források a keleti tartományokban áramoltak/áramlanak a mai napig, és megállapítom, hogy az alapokból történő pénzfelhasználás a felzárkózást segítette.

Uniók célok: intelligens, fenntartható és befogadó növekedés elérése; összpontosítás az eredményekre; a finanszírozás hatásainak maximalizálása. 2014–2020 között Németország közel 32 operatív programot alkotott meg az EU kohéziós politikája szerint. A regionális operatív programok 15 regionális támogatást kapnak az Európai Regionális Fejlesztési Alaptól (ERFA). 15 regionális program kap támogatást az ESZA-ból. Alsó-Szászországban egy operatív program részesül finanszírozásban az ERFA-ból és az ESZA-ból.

A 2014–2020 közötti időszakra Németország 19,2 milliárd eurót kap: 9,7 milliárd euró az átmeneti régiók számára (Brandenburg, Bréma, Mecklenburg-Vorpommern, Sachsen /Leipzig kivételével/, Sachsen-Anhalt, Thüringen, Lüneburg). 8,6 milliárd euró a fejlett régiók számára (Baden-Württemberg, Bayern, Berlin, Hamburg, Hessen, Niedersachsen /Lüneburg kivételével/, Nordrhein, Rheinland-Pfalz, Saarland, Schleswig-Holstein; Leipzig). 0,9 milliárd euró egyéb területekre. Ebből az ESZA 7,5 milliárd eurót biztosít.

Uniók prioritások: 1. Kutatás, a technológiai fejlesztés erősítése; 2. Az információs és kommunikációs technológiák hozzáférhetőségének terjesztése, valamint minőségi javulás; 3. KKV-k versenyképességének javítása; 4. Alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdasági modellre való áttérés támogatása; 5. Éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás; 6. Környezetvédelem; 7. Fenntartható közlekedés előmozdítása; 8. Munkaerő mobilitásának támogatása; 9. Szegénység és diszkrimináció elleni küzdelem; 10. Befektetés az oktatásba (élethosszig tartó tanulás); 11. Közigazgatás hatékonyságának javítása.⁹

Német prioritások: Németországban a kohéziós politikát nagyrészt a szövetségi államok szintjén valósítják meg a regionális operatív programok részeként. Emiatt az egyes programok különböző célokat kezelnek, hogy megfeleljenek a különböző regionális feltételeknek. A kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció erősítése; KKV-k versenyképességének növelése; a CO₂-kibocsátás csökkentésének támogatása a gazdaság minden ágazatában;¹⁰ a munkaerő-piaci lehetőségek kihasználása, a társadalmi befogadás növelése és az oktatási eredmények javítása. Az ország fő prioritása közül kettőt emelnék ki: a

⁹ Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA 1-4.), Európai Szociális Alap (ESZA 8-11, 1-4.), Kohéziós Alap (4-7, 11.)

¹⁰ Érdemes kiemelni az uniós kohéziós forrásokból megvalósuló zöld-beruházásokat: az Energy Bunker egy helyi erőmű lesz Hamburgban, Wilhelmsburgban. A villamosenergia-termelést a napenergia, a biogáz, a faforgács és a környező ipari üzem hulladékhője biztosítja. A végleges formában az Energy Bunker mintegy 22500 megawattóra hőmennyiséget és 3000 megawatt óra villamos energiát képes termelni. Ez megfelel 3000 háztartás fűtési igényeinek és 1000 háztartás villamosenergia-szükségletének. Összesen „Energy Bunker” 95%-os CO₂ megtakarítást eredményez a hagyományos hőtermeléshez képest. Teljes költség: 9,8 millió EUR (ERFA hozzájárulás: 3,1 millió EUR); „Metabolon Leppe-Deponie”. Anyag-átalakításra, a fenntartható erőforrás-hatékonyságra és a helyszíni környezetvédelmi technológiák és technikák fejlesztésére összpontosít. Az egykori hulladéklerakó helyet biztosított a Bergisch Energiapiari Kompetencia Központ számára is, amely lehetővé teszi az energetikai, energiahatékonysági és klímavédelmi szereplők közötti hálózatiépítést. Teljes költség: 14,6 millió EUR (ERFA hozzájárulás: 7,3 millió EUR).

kkv-k szerepének hangsúlyozása. Ez is főképp a történelmi hagyományokra nyúlik vissza, a két világháború között a freiburgi közgazdaságtani iskola¹¹ ténykedésére, ahol ezt az ún. ordoliberalis gazdasági modellt¹² kitalálták, majd az adenauri korszakban ennek a sémának volt köszönhető a „*német gazdasági csoda*”, amely a kkv-k jelentős szerepén nyugodott.¹³ Érdemes kihangsúlyozni, hogy Németország nem Anglia vagy az Egyesült Államok, ahol a GDP-t főképp a nagy monopol vállalatok húzzák fel. Az üvegházhatású gázok csökkentésében ez az ország élen jár, és a hagyományosnak számító atomenergia függőségétől is szabadulni szeretne, minek következtében a világ legbiztonságosabbnak számító atomerőműveit is leszerelték. Egyes vélemények szerint a megújuló energiákra való áttérés hatalmas költségei miatt ez elhamarkodott volt. Az Uniónak nincs egységes energiapolitikája, Franciaország nem hajlandó felfüggeszteni saját atomerőműveinek működtetését, s ha az Unió két vezető hatalma ennyire ellentétes álláspontot képvisel egy szakpolitika területén, akkor sejthető, hogy ennek a közös szabályozására még jó ideig várni kell.

A 2017-es választások elemzése

Összefoglalásként elmondható, hogy a keleti tartományok felzárkóztatása a mai napig tartó folyamat, hiszen még a Kohl által indított szociális paktum is érvényben van. Azonban a '90-es évek szintjéhez képest, amikor az NDK területei termelékenységben és bérekben is kb. a nyugati országrész értékeinek 40%-át érte el, már javult a helyzet, mivel ezek a mutatók ma már 80%-on és 75%-on állnak. A legoptimálisabb becslések szerint a keleti régióknak még két évtizedre van szüksége ahhoz, hogy a nyugati mutatókkal azonos szintet produkáljon, azonban ezek a tartományok az Unió 14. leggazdagabb térségének számítanak és GDP-ben Spanyolország és Olaszország szintjén állnak. Levonhatjuk a konzekvenciát, miszerint ez sokkal közelebb van a sikerhez, mint a kudarc állapotához. Természetesen ez nem (csupán) a kohéziós alapoknak köszönhető, hanem sokkal inkább a fiskális ösztönzőknek, amelyeknek köszönhetően 1990 óta 2000 milliárd euró érkezett ebbe a térségbe, amelyből mintegy 1500 milliárd euró szociális kiadásokra folyt el, valamint 500 milliárd eurót fordítottak infrastrukturális beruházásokra. Az országot a kelet-nyugat szembenállása helyett a közeljövőben sokkal inkább az észak-dél ellentéte fogja sújtani.¹⁴

¹¹ <http://www.magyardiplo.hu/index.php/200-le-monde-diplomatique/2015/2015-augusztus/1935-ordo-liberalizmus-a-nemet-europa-ideologia-alapjai> (Letöltés: 2018.03.13.)

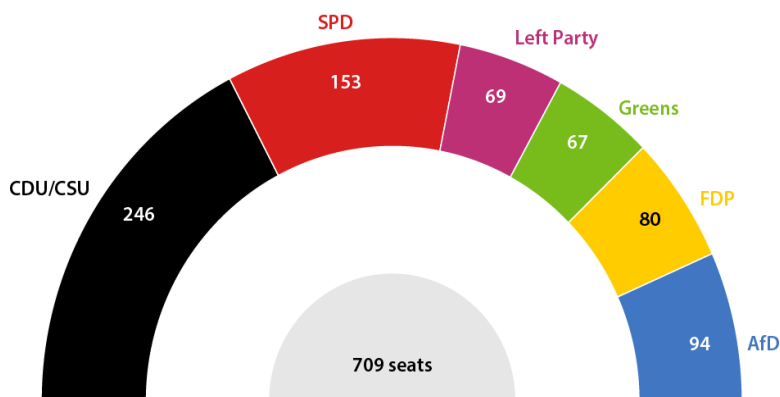
¹² TÓTH 2010.

¹³ BOD 2014, 1–47

¹⁴ Dél javára, pont fordítva, mint ahogyan azt Olaszországban már láthatjuk.

Az AFD¹⁵ megerősödésének számos oka van, melyek a teljesség igénye nélkül a következők: elitistává vált a demokrácia; felemás eredmények a keleti tartományokban; elhibázott menekült/migrációs politika. A demokráciák kiüresedésére kiváló prototípus, mikor egyre több populista párt jelenik meg a szintéren, vagy mikor a politikai elit elefántcsonttornyokban kitűnő elméleteket, ország-vezetési struktúrát, gazdaságpolitikát stb. konstruál, de ezek nem nagyon találhatnak a szavazóbázissal közös metszéspontot, és így apolitikussá válik a társadalom nagy része. A nagykoalíciók történetében – mely Magyarországon szinte elképzelhetetlen aspektus – jól látszik, hogy a mainstream politikai erők között nagyon csekély különbség mutatkozik meg, Nyugat-Európában a mérsékelt jobb- és baloldal nagyon közel került egymáshoz a politikai koordináta-rendszerben. Az AFD parlamentbe kerülésével megszűnik a törvényhozásban az eddigi bal-balközép többség, amit egy jobboldali vált fel. A túlságosan elhúzódoó koalíciós egyezkedések már előre vetítik, hogy a német politika ezentúl konfrontatívabbá és instabilabbá válik. Ezzel a német politika és vélhetően az európai szintér is egy új korszak előtt áll.

German election results, 2017 (Distribution of seats in parliament)

Source: Federal Returning Officer

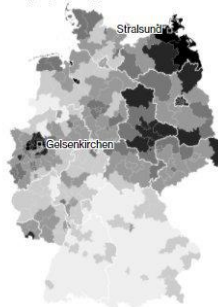
6. ábra

¹⁵ A 6. ábra megmutatja a pártok mandátumait a Bundestagban. Valamint a 7–8. ábra bemutatja, hogy az AFD mely térségben milyen reprezentáltságot mutat a szövetségi választások eredményének tükrében. A diagramok kirajzolják, hogy az AFD a nyugati tartományokban szinte nem is létező párt.

AfD second vote share in 2017

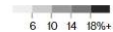

Unemployed

The AfD came third in parts of the Ruhr Valley, including Gelsenkirchen and Recklinghausen, former hubs of coal and steel production. Meanwhile, it remains strongest in eastern Germany, including in Angela Merkel's home state of Mecklenburg-West Pomerania, where unemployment can sometimes reach double digits.

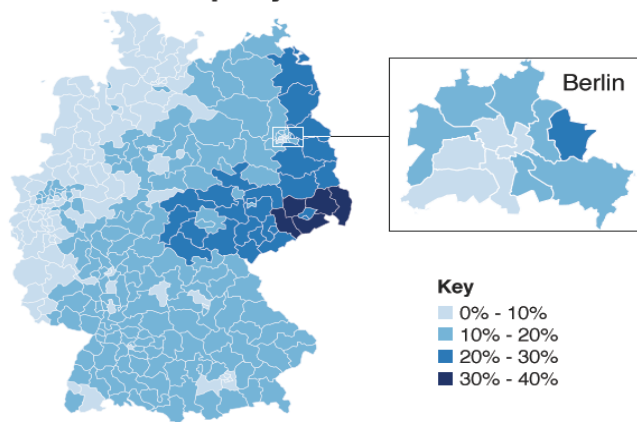
Foreign-born population

The AfD performed best in the state of Saxony, in the districts surrounding Dresden, hometown of the party's chairwoman Frauke Petry. As it happens, these areas had some of the lowest foreigners in the country though the party did post double-digit national party vote shares in more immigrant-dense areas such as around Stuttgart.

7. ábra

AfD vote share: party list

Source: German federal returning officer

BBC

8. ábra

A pártok szavazóbázisa és a jövedelmek összefüggéseit vizsgáló kutatás kimutatta, hogy az AfD-re szavazók nettó átlagkeresete elmarad a többi pártra

voksolókéétól.¹⁶ A keleti részek kevésbé sikeres konvergenciája annyiban járulhatott hozzá az AFD megerősödéséhez, hogy a mainstream pártok nem tudták ezeket a szavazókat becsatornázni a saját táborukba, illetve a fiskális ösztönzőket – amivel a nyugat kárpótolni szeretne volna az NDK lakosait – nem strukturális reformokra használták fel. A jelentős összegből kisebb részt infrastrukturális beruházásokra, de túlnyomó részét jóléti kiadásokra fordították. Vannak olyan települések az említett térségben, amelyek az adott tartományi ösztönzők nélkül életképtelenek lennének, s egyedül nem képesek ellátni a terület feladatait, kielégíteni a lakosság igényeit. A gyógyszerhez hozzászokott a beteg szervezete – ironikusan fogalmazva.

Ezután kiemelem Ralf Dahrendorf nagyon híres elméletét, ami szintén szoros összefüggést mutat a keleti tartományok konvergenciájának helyzetével. Dahrendorf szerint a demokratikus folyamat nagyon időigényes művelet, meg is különböztet három részfolyamatot, s kimondja, hogy a politikai rendszerváltáshoz elégséges 6 hónap, a gazdasági rendszerváltáshoz 6 év, azonban, hogy ezeket a változásokat a társadalmi-kulturális folyamatok is lekövelessék, ahhoz 60 év szükséges. Ennek a 60 évnek jelenleg körülbelül a felénél tartunk. Hasonló álláspontra jutott Holger Lengfeld is, a Lipcsei Egyetem szociológusprofesszora, aki azt mondja: *„az AFD szavazóit nem gazdasági értelemben, hanem kulturális szempontból hagyták figyelmen kívül.”*¹⁷ A professzor további magyarázatot is ad, hogy ezen szavazók ebben az új globális, pluralista világban idegenül mozognak; elvárják, hogy a jelenleginél egy erősebb állam megvédje őket a menekültválságtól és a kultúrában is több homogenitást várnának el, főleg a kereszténység vs. iszlám szempontjából; valamint a tradicionális társadalmi berendezkedést pártolják, így elítélik az egyneműek házasságát.¹⁸ Jelenleg ott tartunk, hogy az AFD-t megpróbálják karanténba zárni, mely kontraproduktív lehet, mivel a pártnak újabb muníciót szolgáltat a további offenzívára. Most még nem látjuk annak a lehetőségét, hogy az AFD esetleg mikor válhat egy kooperatív formációvá, bár jelenleg a többi parlamenti párt nem lenne partner ehhez a fordulathoz.

Továbbra sem tudjuk, hogyan alakulnak a koalíciós tárgyalások és milyen kormány teheti le az esküt, de azt kijelenthetjük, hogy az időhúzás sem Merkelnek, sem Németországnak, sem pedig Európának nem segít. Ezekkel a gondolatokkal fejeztem be előadásomat a Móra Ferenc Szakkollégium által 2017 végén rendezett konferencián. Akkoriban a Jamaica-koalíció alakulgatásáról szólt a fáma, de nagyon hamar hamuvá váltak azok az elképzelések, amelyek szerint a most megalakult¹⁹ kormánynál is jóval erőtlenebb képet mutatott volna

¹⁶ MOLNÁR 2017.

¹⁷ <http://www.sueddeutsche.de/kultur/abgehaengte-bevoelkerungsgruppen-afd-waehler-sind-nicht-wirtschaftlich-sondern-kulturell-abgehaengt-1.3675805> (Letöltés: 2018.03.16.)

¹⁸ <http://www.sueddeutsche.de/kultur/abgehaengte-bevoelkerungsgruppen-afd-waehler-sind-nicht-wirtschaftlich-sondern-kulturell-abgehaengt-1.3675805> (Letöltés: 2018.03.16.)

¹⁹ 2018. március 14-én hivatalosan is megalakult Merkel negyedik kormánya, a 709 fős Bundestagban mindössze 364 képviselő szavazta meg a kancellár kinevezését.

magáról Németország, ha létrejött volna ez a színes formáció. Példátlan kormányalakítási procedúrán van túl Európa vezető motorja, és a procedurális „szentesítés” is megtörtént, elkezdheti működését a zsinórban a harmadik nagykoalíció és negyedik Merkel-kormány. Ugyanis a CDU párttagsága már február végén elfogadta a koalíciós szerződéseket, a SPD tagság pedig február 20. és március 2-a között voksolt a dokumentumról.²⁰ Az európai integráció siker- és fejlődéstörténete arra mutat rá, hogy ennek folytatásához elengedhetetlenül fontos a német-francia tengely harmonikus működése. Franciaországban hosszú idő óta újra reformerők kerültek hatalomra, nekik német támogatás is szükségeltetik. Ellenben Macronnak ambiciózus és nagyratörő reformjavaslatai vannak, amelyek a mag-Európa megerősítését célozzák meg. Míg ez önálló költségvetéssel rendelkező integrációmélyítés, addig a német álláspont eléggé ambivalens. Az integráció mélyítés kéz a kézben jár az EU egységének megtartásával, ami feltételezi, hogy a periféria-országokat nem hagyják magukra. Berlin terveihez sem elég csupán Párizs támogatása, hanem a tagállamok többségének is velük kell majd menetelniük.

Németország prosperálása az Európai Uniónak és térségünknek is kiemelt prioritása, ami nem szimplán gazdasági, hanem biztonságpolitikai nézőpontból is fontos. Németország az Európai Unió fő motorja, stabilitása mind az Unió, mind pedig térségünk szempontjából óriási jelentőséggel bír. Az EU egy sor olyan változás előtt áll, amelyek egy erős, stabil német kormány nélkül megvalósíthatatlanok. Létrejön-e az európai hadsereg? Mennyire őrizhető meg az euró stabilitása? Mi lesz a kétsebességes Európával? Németország eltökélt abban, hogy Európát meg kell erősíteni, az EU-ra építi a jövőjét, és abban is van realitás, hogy támogatja, hogy az eurózóna legyen az unió centruma.²¹ Ezek mind olyan folyamatok, amelyek a német kormány hivatalba lépése után valamilyen formában ki fognak kristályosodni. Hogy mégis mekkora lehetőség ez, és ugyanakkor mekkora felelősséggel jár az, hogy Európát e rendkívüli ország vezeti, azt a következő kissingeri mondat jól példázza: „*az Egyesített Németország Európának túl nagy, a világnak pedig túl kicsi*”.

<http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/angela-merkel-zum-vierten-mal-zur-kanzlerin-gewaehlt-15493445.html> (Letöltés: 2018.03.16.)

²⁰ Az elfogadott német koalíciós szerződés: <https://www.cdu.de/sites/default/files/media/dokumente/koalitionsvertrag.pdf> (Letöltve: 2018.03.13.)

²¹ A kialakult körülményekről bővebben: <http://biztonsagpolitika.hu/egyeb/gyenge-labakon-allo-nagykoalicio-merkel-szeke-megingott> (Letöltve: 2018.03.13.)

Irodalom

BOD 2014 = Bod Péter Ákos: *Bevezetés a gazdaságpolitikába*. Budapest 2014.

TÓTH 2010 = Tóth Tihamér: Az ordoliberalis iskola palackpostája – a piactgazdaság eszméje egykor és ma. *Acta Universitatis Szegediensis : acta juridica et politica* 73/1-64 (2010) 877–889. Internetes elérés: http://acta.bibl.u-szeged.hu/7485/1/juridpol_073_877-889.pdf (Letöltés: 2018.03.13.)

WINKLER 2005 = Winkler, Heinrich August: *Németország története*. II. kötet. Budapest 2005.

Internetes források

DOBOZI 2017 = Dobozi István: Kell-e az euró Magyarországnak. https://mno.hu/velemeney/kell-e-az-euro-magyarorszag-nak-2413436?utm_source=feed&utm_medium=rss&utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201803
https://mno.hu/velemeney/kell-e-az-euro-magyarorszag-nak-2413436?utm_source=feed&utm_medium=rss&utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201803 (Letöltés: 2018.03.16.)

<http://alapblog.hu/nemet-gazdasagi-csoda-ii-25-evvel-1989-november-9-e-utan/>
<http://alapblog.hu/nemet-gazdasagi-csoda-ii-25-evvel-1989-november-9-e-utan/> (Letöltés: 2018.03.16.)

<http://biztonsagpolitika.hu/egyeb/gyenge-labakon-allo-nagykoalicio-merkel-szeke-megingott>
<http://biztonsagpolitika.hu/egyeb/gyenge-labakon-allo-nagykoalicio-merkel-szeke-megingott> (Letöltés: 2018.03.16.)

http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/factsheets/2009/european-cohesion-policy-2007-2013-in-germany-priorities-and-impact-of-cohesion-policy-in-the-member-states
http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/factsheets/2009/european-cohesion-policy-2007-2013-in-germany-priorities-and-impact-of-cohesion-policy-in-the-member-states (Letöltés: 2018.03.16.)

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/country2009/de_en.pdf
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/country2009/de_en.pdf (Letöltés: 2018.03.16.)

<http://kitekinto.hu/europa/2012/03/22/kelet-es-nyugat-nemetorszag-egy-veget-nem-er-parharc>
<http://kitekinto.hu/europa/2012/03/22/kelet-es-nyugat-nemetorszag-egy-veget-nem-er-parharc> (Letöltés: 2018.03.16.)

<http://kitekinto.hu/europa/2012/08/01/nemetorszag-keleti-felen-az-orok-felzarkozo-tartomanyok>
<http://kitekinto.hu/europa/2012/08/01/nemetorszag-keleti-felen-az-orok-felzarkozo-tartomanyok> (Letöltés: 2018.03.16.)

<http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/angela-merkel-zum-vierten-mal-zur-kanzlerin-gewaehlt-15493445.html><http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/angela-merkel-zum-vierten-mal-zur-kanzlerin-gewaehlt-15493445.html> (Letöltés: 2018.03.16.)

<http://www.magyardiplo.hu/index.php/200-le-monde-diplomatique/2015/2015-augusztus/1935-ordo-liberalizmus-a-nemet-europa-ideologia-alapjai>; <http://www.magyardiplo.hu/index.php/200-le-monde-diplomatique/2015/2015-augusztus/1935-ordo-liberalizmus-a-nemet-europa-ideologia-alapjai> (Letöltés: 2018.03.16.)

<http://www.markit.com/Commentary/Get/15042015-Economics-Markets-price-in-greater-chance-of-Greek-government-default><http://www.markit.com/Commentary/Get/15042015-Economics-Markets-price-in-greater-chance-of-Greek-government-default> (Letöltés: 2018.03.16.)

<http://www.sueddeutsche.de/kultur/abgehaengte-bevoelkerungsgruppen-afd-waehler-sind-nicht-wirtschaftlich-sondern-kulturell-abgehaengt-1.3675805>; <http://www.sueddeutsche.de/kultur/abgehaengte-bevoelkerungsgruppen-afd-waehler-sind-nicht-wirtschaftlich-sondern-kulturell-abgehaengt-1.3675805> (Letöltés: 2018.03.16.)

<https://data.worldbank.org/country/germany><https://data.worldbank.org/country/germany> (Letöltés: 2018.03.16.)

<https://elemzeskozpont.hu/cds-jelentese-fogalma-cds-felar-grafikon-magyarorszag>; <https://elemzeskozpont.hu/cds-jelentese-fogalma-cds-felar-grafikon-magyarorszag> (Letöltés: 2018.03.16.)

<https://www.cdu.de/sites/default/files/media/dokumente/koalitionsvertrag.pdf>; <https://www.cdu.de/sites/default/files/media/dokumente/koalitionsvertrag.pdf> (Letöltés: 2018.03.16.)

IMF adatbázis

Mik a jövőbeni német Európa-politika várható kilátásai? KKI-tanulmánykötet http://kki.hu/assets/upload/19_KKI_4_1_DEU_20171213.pdf; http://kki.hu/assets/upload/19_KKI_4_1_DEU_20171213.pdf (Letöltés: 2018.03.16.)

MOLNÁR 2017 = Molnár Tamás Levente: *Németország egy történelmi fordulópontra kezdett – a 2017-es német szövetségi választások elemzése*, KKI-elemzés 2017/19. http://kki.hu/assets/upload/19_KKI-elemzes_DEU_Molnar_20171012.pdf (Letöltés: 2018.03.16.)

Képek forrása

- 1. ábra:** IMF, WSI (Letöltés: 2017.11.20.)
- 2. ábra:** IMF (Letöltés: 2017.11.20.)
- 3. ábra:** <https://global.handelsblatt.com/finance/why-germanys-surplus-is-so-huge-752529> (Letöltés: 2017.11.20.)
- 4. ábra:** <https://economics.rabobank.com/publications/2016/july/germany-short-sighted-fiscal-policy-could-backfire/> (Letöltés: 2017.11.20.)
- 5. ábra:** <https://ihsmarkit.com/research-analysis/15042015-Economics-Markets-price-in-greater-chance-of-Greek-government-default.html> (Letöltés: 2017.11.20.)
- 6. ábra:** <https://dailybrief.oxan.com/Analysis/DB224666/German-election-results-point-to-three-party-coalition> (Letöltés: 2017.11.20.)
- 7. ábra:** <https://www.bloomberg.com/graphics/2017-germany-post-election-analysis/> (Letöltés: 2017.11.20.)
- 8. ábra:** <http://www.bbc.com/news/world-europe-37274201> (Letöltés: 2017.11.20.)

The convergence of the eastern part of Germany in the context of the 2017 German federal elections

BENJÁMIN BANOS

In my study I am looking for answers for whether the convergence of the former German Democratic Republic (East-Germany before the German reunification) is a success story or not and for how the results of this convergence affected the developments of the 2017 federal elections. I am focusing especially on the rise of the party called „Alternative für Deutschland” (AFD) which is, in my view, a complex issue and cannot be attributed to a single factor. To shed light on the process of the convergence, I am going to introduce some basic economic indicators of the German economy, and a few of its particular features, with the help of German economic history. In my study, I am going to justify that the convergence- although still relying on ongoing fiscal incentives- indeed has been successful, and I am going to identify the reasons behind the birth of AFD and for its surprisingly strong election results in light of this convergence. For both of these developments, I am going to apply the theory of Ralf Dahrendorf. I am also going to discuss the forming of the new German government, and the handling of the migration crisis.